

Gender v obsahu vysokoškolské výuky a výzkumu

Přehled zdrojových dokumentů k úkolům daným Strategií rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030 v kapitole č. 5 Poznání¹

Pedagogické kurikulum

- V kontextu zavádění genderové dimenze do vysokoškolského pedagogického procesu a kurikula je klíčovým materiálem manuál „Gender ve vysokoškolském kurikulu. Proč a jak se věnovat genderu v pedagogickém procesu a kurikulu“. Text manuálu postupuje od vysvětlení stěžejních termínů genderových studií a stručného popisu příčin a rizik nerovného zastoupení žen a mužů ve vzdělávacím procesu přes nástin legislativního rámce a vysvětlení školního kurikula až po definici genderově rovného vzdělávání a návodů k začlenění genderové perspektivy do vysokoškolského vzdělávání. Dále je v textu řešena otázka konkrétních postupů při tvorbě genderově rovného kurikula a způsob evaluace vlastní výuky prizmatem rovného přístupu ke studujícím.
- Ke zhodnocení vlastní výuky může dobře posloužit jednoduchý sebeevaluační dotazník k genderově neutrální výuce na vysokých školách. Hodnocení způsobu výuky je zde rozděleno podle explicitního a implicitního přístupu a hodnotí se např. komunikace, učivo, interakce či zkoušení. Dotazník tak umožňuje provedení komplexnější sebereflexe vyučujícího ve vztahu k požadavku na genderově rovné vzdělávání a pedagogický přístup.
- Podrobnější vhled do problematiky nabízí publikace „**Gender in education and training**“², kterou vydal Evropský institut pro rovnost žen a mužů (EIGE). Publikace tematizuje genderové nerovnosti v různých oblastech vzdělávacího procesu, genderově podmíněnou volbu studijního oboru, feminizaci učitelské profese v základním vzdělávání a maskulinizaci této profese na úrovni

¹ Úkol P.2.3.1: Podpořit zavádění genderové dimenze do obsahu výuky na fakultách připravujících učitele a učitelky a na dalších fakultách ČR. | Indikátor plnění: Vytvoření metodiky.

Úkol P.3.2.3: Zavést a zatraktivnit nabídku celoživotního vzdělávání v různých oblastech týkajících se genderové rovnosti ve vysokoškolském vzdělávání, vědě a v oblasti podpory výzkumu. | Indikátor plnění: Vzniklé podklady, popř. vypsání a realizované aktivity.

² <https://eige.europa.eu/publications/gender-education-and-training>

terciárního vzdělávání, genderově podmíněné násilí v rámci studijního prostředí aj. Předkládá přehled cílů a priorit v posilování a dosahování genderové rovnosti ve vzdělávání na evropské i mezinárodní úrovni, stejně jako další zdroje a příklady gender mainstreamingu ve vzdělávání.

- O problematice genderové ne/rovnosti ve vysokoškolském vzdělávání specificky v rámci střeoevropského resp. východoevropského prostoru širěji pojednává studie „**Guidelines for Promoting Gender Equity in Higher Education in Central and Eastern Europe**“³. Publikace předkládá zevrubný vhled do dynamiky a proměn genderových nerovností ve vysokoškolském vzdělávání v rámci tzv. postsocialistických států Evropy.
- Užitečným nástrojem je online toolbox „**Gender and Diversity in Teaching**“⁴, kde lze nalézt návody a manuály k osvojení si příslušných způsobů komunikace, pedagogické práce a metod, evaluace výuky a studujících, práce s učebními materiály aj.
- Inspiraci lze nalézt také v brožuře „**Gender Mainstreaming Higher Education: Checklist for Law Schools**“⁵, jež cílí primárně na právnické fakulty. Publikace prostřednictvím seznamu konkrétních otázek napomáhá definovat stěžejní nedostatky pedagogického kurikula a vzdělávacího procesu dané školy či univerzity.
- O genderu v online výuce stručně pojednává článek „**Gender Considerations in Online Learning**“⁶, kde je tematizován gender v souvislosti s online komunikací a předložena doporučení, jak se vyhýbat stereotypizaci a činit online výuku co nejvíce inkluzivní.
- Dalšími relevantními zdroji jsou např. publikace „**General framework for Incorporating the Gender Perspective in Higher Education Teaching**“⁷, praktický manuál gender mainstreamingu pro vysoké školy zpracovaný pro katalánské univerzitní prostředí, nebo Akční plán genderové rovnosti

³ https://www.academia.edu/978112/Guidelines_for_Promoting_Gender_Inclusive_Curriculum_in_Higher_Education

⁴ [Gender and Diversity in Teaching: Homepage \(fu-berlin.de\)](http://Gender_and_Diversity_in_Teaching Homepage (fu-berlin.de))

⁵ <https://rm.coe.int/checklist-gender-mainstreaming-eng-pdf-enhanced/1680a099b8>

⁶ <https://tomprof.stanford.edu/posting/1402>; <https://tomprof.stanford.edu/posting/1403>

⁷ https://www.aqu.cat/doc/doc_21331700_1.pdf

irského Úřadu pro vysoké školství „**Accelerating Gender Equality in Irish Higher Education Institutions: Gender Action Plan 2018-2020**“⁸.

- Příkladem pro gender mainstreaming v akademickém prostředí může být materiál „**Guidelines for Gender Mainstreaming Academia**“⁹. Text pojednává o cílech, strategiích a procesech gender mainstreamingu průřezově, tedy ve smyslu souvztažnosti výuky, vzdělávání, výzkumu a vědy a univerzitního prostředí.
- O integraci genderové dimenze do vysokoškolského vzdělávání a výzkumu pojednává studie „**Integrating the gender dimension in teaching, research content & knowledge and technology transfer: Validating the EFFORTI evaluation framework through three case studies in Europe**“¹⁰. Text na základě vybraných empirických případových studií popisuje metody rozvoje genderového vzdělání, genderové analýzy a gender mainstreamingu ve třech pilířích univerzitního systému - vzdělávání, výzkumu a vzdělanostního a technologického transferu, stejně jako hodnocení výsledků a dopadů implementace a designu popsanych opatření.

Věda a výzkum

- Význam integrace genderové dimenze do procesů a obsahu výzkumu, vývoje a inovací je vysvětlen na webu NKC - gender a věda Jedna velikost nestačí. Relevance genderově citlivého přístupu je zde popsána v kontextu různých oblastí výzkumu jako je např. doprava a urbanismus, lékařské vědy nebo zemědělství.
- Téma potřeby zohlednění genderu v obsahu výzkumu a inovací je obsáhle projednáno na webu Technologické agentury ČR Gender v obsahu výzkumu a inovací, kde jsou také k dispozici příručky pro vyhodnocení genderové dimenze v obsahu výzkumu¹¹.

⁸ <https://assets.gov.ie/24481/8ab03e5efb59451696caf1d8e6e6fddc.pdf>

⁹ [sscr_guidelines-for-gender-mainstreaming-academia.pdf \(europa.eu\)](https://assets.gov.ie/24481/8ab03e5efb59451696caf1d8e6e6fddc.pdf)

¹⁰ [Integrating the gender dimension in teaching, research content & knowledge and technology transfer: Validating the EFFORTI evaluation framework through three case studies in Europe - ScienceDirect](#)

¹¹ [GENDEROVÁ DIMENZE V OBSAHU VÝZKUMU; Příručka pro vyhodnocení genderové dimenze v obsahu výzkumu 2019](#)

- Publikace Evropského institutu pro rovnost žen a mužů (EIGE) „**Gender in research**”¹² předkládá podrobný popis a rozbor genderových nerovností a genderové segregace v oblasti výzkumu, vědecké kariéry, financování výzkumu a jeho institucionálního a organizačního zázemí, stejně jako praktické příklady gender mainstreamingu a cíle a priority Evropské unie a mezinárodního společenství.
- Užitečné informace týkající se genderové dimenze v oblasti výzkumu a inovací lze čerpat z manuálů Evropské komise „**Gendered innovations: How inclusive analysis contributes to research and innovation**”¹³ nebo webu Stanfordské univerzity na toto téma **Gendered Innovations**, kde lze nalézt informace o genderové analýze, intersekcionalním designu a případových studiích z oblastí vědy, lékařství, inženýrství a životního prostředí.
- Významu genderu v lékařském výzkumu se věnuje web **How to integrate sex and gender into research – CIHR**, který nabízí online výcvikové moduly, webináře a manuály věnované tomu, jak integrovat genderovou dimenzi do obsahu výzkumu, jeho designu, metod, analýzy a interpretace výsledků.

Vytvořeno 3. 12. 2021 v rámci projektu sdílených činností STRATIN+ financovaného MŠMT (identifikační kód MS2104). Vypracovali Hana Tenglerová a Petr Šnokhous, NKC - gender a věda Sociologického ústavu AV ČR.

¹² <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/research>

¹³ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/667d9e3e-2e03-11eb-b27b-01aa75ed71a1/language-en>;
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/33b4c99f-2e66-11eb-b27b-01aa75ed71a1/language-en>